

Σε ομηρία ο προϋπολογισμός και το Ταμείο Ανάκαμψης της ΕΕ

Επιμέλεια: Αθηνά Φατσέα

Στο τέλος του 2017, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσέφυγε στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), διαπιστώνοντας ότι η Πολωνία, η Ουγγαρία και η Τσεχική Δημοκρατία αρνήθηκαν τις ποσοτώσεις που τους αντιστοιχούσαν στην υποδοχή προσφύγων, στο πλαίσιο του προγράμματος μετεγκατάστασης στα κράτη μέλη της Ένωσης δεκάδων χιλιάδων αιτούντων άσυλο από την Ιταλία και την Ελλάδα. Το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάνθηκε πως οι τρεις χώρες του Βίζεγκραντ παραβίασαν την ευρωπαϊκή νομοθεσία, αφού δεν δέχθηκαν τον αριθμό προσφύγων που τους αναλογούσε. Πιο συγκεκριμένα, η Πολωνία και η Ουγγαρία δεν δέχθηκαν ούτε έναν πρόσφυγα, ενώ η Τσεχική Δημοκρατία μόλις δώδεκα.

Μάλιστα, η Ουγγαρία και η Πολωνία είναι οι μόνες χώρες στην ιστορία της ΕΕ, για τις οποίες έχει διενεργηθεί έλεγχος από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, σύμφωνα με τη διαδικασία που ορίζει το Άρθρο 7 της Συνθήκης για την ΕΕ (ΣΕΕ), που υπαγορεύει τη δυνατότητα ανάκλησης του δικαιώματος ψήφου ενός κράτους μέλους, σε περίπτωση που αποδειχθεί ότι παραβιάζει έκδηλα τις αξίες της ένωσης. Ωστόσο, για να τεθεί αυτή η πρόβλεψη σε εφαρμογή και να τιμωρηθεί μία χώρα, απαιτείται ομοφωνία από τα υπόλοιπα κράτη μέλη. Στην περίπτωση των δύο χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, είναι εύλογο πως η μία θα εμπόδιζε την τιμωρία της άλλης.

Πρόσφατα, οι δύο υπόλογες στις Βρυξέλλες χώρες άσκησαν βέτο στην έγκριση του Πολυετούς Δημοσιονομικού Πλαισίου (FFM) για την περίοδο 2021-2027, ύψους € 1,074 τρις, καθώς και για τη χρηματοδότηση του Ταμείου Ανάκαμψης, ύψους €750 δισ. Η στάση της Πολωνίας και της Ουγγαρίας είναι απόρροια του συμβιβασμού που επετεύχθη μεταξύ της γερμανικής Προεδρίας του Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στις 5 Νοεμβρίου 2020, σχετικά με το κράτος δικαίου. Το νέο καθεστώς προϋποθέσεων στοχεύει στην προστασία του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού, όταν οι παραβάσεις της αρχής του κράτους δικαίου από ένα κράτος μέλος επηρεάζουν ή κινδυνεύουν να επηρεάσουν την ορθή οικονομική διαχείριση του προϋπολογισμού, καθώς και την άμεση προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης. Επιπλέον, συμφωνήθηκε ότι οι νέοι κανόνες δεν θα εφαρμόζονται μόνο σε περίπτωση

άμεσης κατάχρησης κονδυλίων της ΕΕ, αλλά θα ισχύουν και για συστημικές πτυχές που συνδέονται με τις θεμελιώδεις αξίες της ΕΕ, οι οποίες πρέπει να γίνονται σεβαστές από όλα τα κράτη μέλη (άρθρο 2 της ΣΕΕ).

Η Βουδαπέστη και η Βαρσοβία θεωρούν ότι το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο και η τήρηση των αρχών του κράτους δικαίου είναι δύο ανεξάρτητα πράγματα και κρίνουν άδικη τη σύνδεσή τους. Στο ίδιο στρατόπεδο, με επιστολή του προς τον Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Σαρλ Μισέλ, ο Πρωθυπουργός της Σλοβενίας, Γιάνες Γιάνσα, εξέφρασε τη στήριξη του προς την Ουγγαρία και την Πολωνία, απορρίπτοντας, ομοίως, τον μηχανισμό που εξαρτά την εκταμίευση των ευρωπαϊκών πόρων από τον σεβασμό του κράτους δικαίου. Μάλιστα, ο ίδιος υποστήριξε πως μόνο ένας ανεξάρτητος δικαστικός θεσμός θα μπορούσε να αποφανθεί τι είναι κράτος δικαίου, και όχι μία πολιτική πλειοψηφία.

Εάν η Πολωνία και οι σύμμαχοί της δεν άρουν το βέτο τους μέχρι τη σύγκληση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στις 10-11 Δεκεμβρίου, τότε αναπόφευκτα δεν θα είναι δυνατή η έγκριση του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου, και η ΕΕ θα αναγκαστεί να προχωρήσει με προσωρινούς μηνιαίους προϋπολογισμούς έκτακτης ανάγκης (σύστημα δωδεκατημορίων). Επίσης, οι χρηματοδοτήσεις των ΕΣΠΑ θα καθυστερήσουν, ενώ προγράμματα, όπως το Erasmus και το Horizon 2020, αλλά και το Ταμείο Διαχείρισης Συνόρων, θα στερηθούν πόρων. Δεν θα μπορούν να γίνουν δεσμεύσεις για νέες χρηματοδοτήσεις και θα υπάρξει πρόβλημα νέας συμβολής των κρατών μελών στον προϋπολογισμό μετά το 2021, για να καλυφθεί το κενό που θα δημιουργηθεί, μετά το τέλος της μεταβατικής περιόδου του Brexit (το Ηνωμένο Βασίλειο συμβάλλει στον τρέχοντα προϋπολογισμό με € 25 δις σε ετήσια βάση). Ακόμα, θα υπάρξουν καθυστερήσεις και για τη λειτουργία του Ταμείου Ανάκαμψης. Η Ελλάδα, λόγω χάρη, ευελπιστούσε να λάβει από τις αρχές του 2021 χρήματα για το πρόγραμμα React EU, για τα οποία δικαιολογούνται δαπάνες που έχουν πραγματοποιηθεί και φέτος για την αντιμετώπιση της πανδημίας.

Σε μία προσπάθεια υπερκερασμού του βέτο των προαναφερθεισών χωρών για το Ταμείο Ανάκαμψης, πολλοί, ανάμεσα στους οποίους και ο σοσιαλδημοκράτης πολιτικός και πρώην Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, Μάρτιν Σουλτς, πρότειναν πως, για την εκταμίευση των χρημάτων από το πακέτο βοήθειας για την αντιμετώπιση της πανδημίας, αρκεί μια ειδική πλειοψηφία, αφού προηγουμένως στην αρχή του νέου έτους η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καταρτίσει ένα νέο Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο. Έτσι, η Ουγγαρία και η Πολωνία θα μπορούσαν να μειοψηφήσουν και να χρησιμοποιήσουν το δικαίωμα αρνησικυρίας μόνο για τον επταετή προϋπολογισμό.

Όσον αφορά το τέλμα στο οποίο έχει περιέλθει η ψήφιση του Ταμείου Ανάκαμψης, μία λύση που θα μπορούσε να δοθεί, αποκλείοντας την Ουγγαρία και την Πολωνία, θα ήταν η θέσπιση ενός προσωρινού Ταμείου, μέσω διμερών συμφωνιών μεταξύ των κρατών μελών, τη χρηματοδότηση του οποίου από τις αγορές θα εγγυηθούν τα ίδια τα κράτη μέλη. «Αν δεν σέβονται τους κανόνες του παιχνιδιού μας σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τότε θα κάνουμε χωρίς αυτούς» δήλωσε στο Bloomberg ο Μάνφρεντ Βέμπερ, επικεφαλής της κοινοβουλευτικής ομάδας του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος. «Οπότε πρέπει να γνωρίζουν ότι αυτό μπορεί να είναι ένα μεγάλο πρόβλημα για τις χώρες τους», πρόσθεσε. Αυτή η τακτική είχε ακολουθηθεί και στην περίπτωση της Ελλάδας, το 2010, όταν είχε παρασχεθεί χρηματοδοτική στήριξη στη χώρα μας, σε ένα διακυβερνητικό πλαίσιο, μέσω κοινά οργανωμένων διμερών δανείων.

Ωστόσο, αν υιοθετηθεί τελικά αυτή η πολιτική, θα ευνοηθεί η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση ή θα ενισχυθεί η τάση απευρωπαϊποίησης, λόγω των μεγάλων διαφοροποιήσεων εντός της Ένωσης;

Ήδη, ο πρωθυπουργός της Πορτογαλίας, που αναλαμβάνει από τη Γερμανία την Προεδρία της ΕΕ από 1.1.2021, τάχθηκε υπέρ του διαχωρισμού της ΕΕ σε δύο ταχύτητες. Στη μια θα είναι τα κράτη μέλη που είναι υπέρ της Ευρώπης των αξιών, της ολοκλήρωσης και της συνοχής, και στην άλλη τα κράτη μέλη – κυρίως του Βορρά – που είτε υποστηρίζουν μια Ένωση με χαλαρές αξίες για το κράτος δικαίου είτε είναι φειδωλές (frugal) στη μεταβίβαση πόρων.

Συμπερασματικά, τα χρονικά περιθώρια στενεύουν επικίνδυνα και είναι πολύ σημαντικό να εγκριθεί ο προϋπολογισμός, ώστε τα χρήματα να διατεθούν άμεσα στα κράτη μέλη. Με αυτά τα δεδομένα, κρίνεται απαραίτητη μία δυναμικότερη παρέμβαση της Γερμανίας, ως προεδρεύουσας χώρας της ΕΕ. Η Καγκελάρια Μέρκελ καλείται, λοιπόν, να συνεισφέρει ενεργά στις διαπραγματεύσεις, χωρίς όμως να καταλήξει σε έναν μη συμφέροντα για την Ένωση συμβιβασμό. Παρά τα όποια προβλήματα στο εσωτερικό της –

που σαφώς και υπάρχουν – είναι αδιαμφισβήτητο το γεγονός πως η ΕΕ έχει οικοδομηθεί στις αρχές της δημοκρατίας και του κράτους δικαίου. Επομένως, οι ιθύνοντες δεν μπορούν να προχωρήσουν σε έναν συμβιβασμό που αναιρεί αυτές τις αξίες, ενώ τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν για την προάσπισή τους, όπως εξάλλου δεσμεύτηκαν κατά την ένταξή τους στην Ένωση.